Seletuskiri

Eesti seisukohad Euroopa Tööjõuameti tugevdamise määruse eelnõu kohta

Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) avaldas 15.09.2026 ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse Euroopa Tööjõuameti (ELA) asutamise määrust, EURESe võrgustiku määrust ning siseturu infosüsteemi (IMI) määrust (edaspidi *eelnõu*). Eelnõu eesmärk on tugevdada ELA rolli tööjõu vaba liikumise, tööalase liikuvuse ja sotsiaalkindlustuse koordineerimise valdkonnas ning parandada ELi tööjõu liikuvust käsitlevate normide praktilist rakendamist ja jõustamist liikmesriikide vahel.

ELA loodi 2019. aastal eesmärgiga toetada liikmesriike ja komisjoni tööjõu liikuvuse ning sotsiaalkindlustuse koordineerimise alaste ELi normide rakendamisel. Komisjoni 2025. aasta hindamise kohaselt on amet täitnud olulist rolli liikmesriikide vahelise koostöö, ühiskontrollide ning teabevahetuse toetamisel. Samas tõi hindamine välja mitmed piirangud ameti praeguses mandaadis, eelkõige seoses operatiivse teabe kasutamise, andmeanalüüsi võimekuse, kolmandate riikide kodanikega seotud juhtumite käsitlemise ning Euroopa tööturuasutuste võrgustiku EURES juhtimisega. Euroopa Parlament on samuti kutsunud üles ELA mandaadi tugevdamisele.

Eelnõuga soovitakse parandada töötajate, tööandjate ja liikmesriikide ametiasutuste juurdepääsu teabele piiriülestes tööolukordades, suurendada EURESe võrgustiku tõhusust ning tugevdada ELA analüütilist ja operatiivset suutlikkust ühiste ja koordineeritud kontrollide toetamisel. Eraldi tähelepanu pööratakse kolmandate riikide kodanike töötingimuste järelevalvele ja nende õiguste kaitsele piiriülestes töösuhetes.

Eesti toetab määruse eesmärki edendada tööjõu õiglast liikuvust ning Euroopa Tööjõuameti (ELA) senisest aktiivsemat ennetus- ja vahendustegevust selle saavutamiseks. Samuti toetame ELA-le rolli andmist tööalase ärakasutamise ennetamisel ja käsitlemisel ning kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kaitsel. Toetame kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste järelevalve ja sisserändeõiguse jõustamise selget eraldatust. Eesti toetab töötajatele ja tööandjatele suunatud teabe- ja nõustamisteenuste parandamist, sealhulgas ELA võimalust anda selleks kohalikele organisatsioonidele toetusi tingimusel, et see ei too liikmesriikidele kaasa lisakulusid. Eesti toetab liikmesriikide vahelise vaidluste vahendusmenetluse lihtsustamist ja kiirendamist ühele menetlusele ülemineku kaudu ning sellega kaasnevat bürokraatia vähendamist. Eesti peab oluliseks, et osalemine ELA toetatud koostöös, sealhulgas ühiskontrollides, oleks vabatahtlik. Eesti territooriumil läbiviidavates ühiskontrollides osalevate teiste liikmesriikide inspektoritele antavad õigused nagu pääs kontrollitavatesse ruumidesse, dokumentidega tutvumine ja tõendite kogumine, peavad olema kooskõlas Eesti õigusega ning kontrolli eesmärki arvestades vajalikud ja proportsionaalsed. Eesti peab oluliseks vältida liikmesriikide halduskoormuse suurenemist. Kontrollijärgne aruandlus ja muu teabe esitamine peavad olema minimaalselt koormavad ning võimalikud ilma, et tekiks vajadus koguda andmeid, mida järelevalve läbiviimiseks ei vajata või ei koguta. Kooskõlastatud või ühiskontrollis mitteosalemise põhjendamiseks antud tähtaeg peab olema pikem kui 10 tööpäeva. Eesti peab oluliseks, et ELA operatiivseid riskianalüüse koostataks olemasolevate ressursside arvelt. Eesti ei toeta kohustust nimetada ja lähetada ELAsse täiendavaid riiklikke kontaktametnikke, sest ELA toetatud koostöö peab põhinema liikmesriikide vabatahtlikul

osalemisel. Olemasolev kontaktametnik saab täita ka järelevalve kontaktametniku ülesandeid. Kohustuslik lähetamine suurendaks põhjendamatult ELA kulusid ning oleks eelkõige väikeste liikmesriikide järelevalveasutuste ressursse ja vajadusi arvestades ebaproportsionaalne. Seetõttu saame toetada üksnes lahendust, mille kohaselt on nii täiendava ametniku nimetamine kui ka lähetamine liikmesriigile vabatahtlikud. Kontaktametniku kandidaadi peab valima ja esitama liikmesriik ning lõplik otsustusõigus tema nimetamise üle peab jääma liikmesriigile. Eesti peab oluliseks, et ELA andmetöötlusvolitused oleksid määruses selgelt seotud konkreetsete ülesannete ja ammendavalt määratletud eesmärkidega. Andmetöötlus, sealhulgas isikuandmete töötlemine, peab olema eesmärgipärane, vajalik, proportsionaalne ja läbipaistev ning järgima andmete minimeerimise ja säilitamise piiramise põhimõtteid. Õigusaktis tuleb määratleda töödeldavate andmete ja andmesubjektide kategooriad, juurdepääsuõigused ning põhjendatud maksimaalsed säilitamistähtajad. Teabevahetuses tuleb eelistada siseturu infosüsteemi (IMI) ning vältida eri infosüsteemidest pärinevate andmete põhjendamatut koondamist ja dubleerimist. Kõik päringud ja andmetele juurdepääsud peavad olema logitud ning andmetöötluse õiguspärasus kontrollitav. Võimaluse korral tuleb kasutada anonüümitud või koondatud andmeid. Eesti toetab EURESe tegevusaruande esitamise sageduse vähendamist. Eesti ei toeta muudatust, millega kaotatakse Euroopa Koordinatsiooniameti (ECO) ülesanne toetada liikmesriike kommunikatsioonitegevuste elluviimisel.

SISSEJUHATUS

Euroopa Komisjon avaldas 15.09.2026. a Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepaneku, millega muudetakse määrust (EL) 2019/1149 Euroopa Tööjõuameti (ELA – *European Labour Authority*) asutamise kohta[1], määrust (EL) 2016/589 Euroopa tööturuasutuste võrgustiku (EURES – *European Employment Services*) kohta[2] ning määrust (EL) nr 1024/2012 siseturu infosüsteemi (IMI) kohta[3] ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusotsused (EL) 2017/1256[4], (EL) 2018/170[5], (EL) 2018/1020[6] ja (EL) 2018/1021[7].[8] Ettepanek on osa komisjoni 2026. aasta õiglase tööjõu liikuvuse paketist (*Fair Labour Mobility Package*)[9] ja selle peamine eesmärk on tugevdada Euroopa Tööjõuameti rolli tööjõu vaba liikumisega seotud ELi õigusnormide rakendamisel ja jõustamisel ning parandada liikmesriikide vahelist koostööd piiriüleste tööjõu liikuvuse juhtumite käsitlemisel.

Tööjõu vaba liikumine on üks Euroopa Liidu neljast põhivabadusest ning oluline osa ühtse turu toimimisest. Komisjoni hinnangul elab või töötab teises liikmesriigis püsivalt ligikaudu 14 miljonit ELi kodanikku, lisaks tegutseb Euroopa Liidus ligi kaks miljonit piiriülest töötajat ning enam kui kolm miljonit lähetatud töötajat. Samal ajal süvenevad Euroopa Liidus rahvastiku vananemisest, tööealise elanikkonna vähenemisest ning oskustööjõu puudusest tulenevad probleemid, mis suurendavad vajadust tööjõu liikuvuse järele. Komisjoni hinnangul peab tööjõu liikuvuse kasvuga kaasnema ka senisest tõhusam järelevalve ja õiguste kaitse, et tagada aus konkurents ettevõtjate vahel ning töötajate võrdne kohtlemine kogu Euroopa Liidus.

Euroopa Tööjõuamet loodi 2019. aastal eesmärgiga toetada liikmesriike ja Euroopa Komisjoni tööjõu liikuvuse ning sotsiaalkindlustuse koordineerimise valdkonna ELi õigusnormide rakendamisel. Komisjoni 2025. aastal läbi viidud vahehindamise kohaselt on ELA aidanud parandada liikmesriikide vahelist koostööd, toetada ühiseid ja koordineeritud kontrolle ning suurendada teabevahetust pädevate asutuste vahel. Samas jõuti hindamises järeldusele, et ameti praegune mandaat piirab mitmes valdkonnas ELA suutlikkust oma ülesandeid täita. Eelkõige toodi välja piiratud võimalused riskianalüüside tegemiseks, operatiivsete andmete kasutamiseks, kolmandate riikide kodanikega seotud juhtumite käsitlemiseks ning EURESe võrgustiku juhtimiseks. Euroopa Parlament on samuti kutsunud üles ELA mandaadi tugevdamisele ja ameti tegevusvõime suurendamisele.

Komisjoni hinnangul on viimaste aastate jooksul sagenenud olukorrad, kus piiriülese tööjõu liikuvusega kaasnevad tööõiguse rikkumised, ebaseaduslikud alltöövõtuahelad, näiline füüsilisest isikust ettevõtlus, alatasustamine, ebaseaduslikud palga kinnipidamised ning muud

[1] https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1149/oj/eng
[2] https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/589/oj/eng
[3] https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/1024/oj/eng
[4] https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2017/1256/oj/eng
[5] https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2018/170/oj/eng
[6] https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2018/1020/oj/eng
[7] https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2018/1021/oj/eng
[8] COM(2026) 985. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52026PC0985&qid=1792742617254
[9] Fair Labour Mobility Package - Employment, Social Affairs and Inclusion

töötajate õiguste rikkumised. Erilist tähelepanu pöörab komisjon kolmandate riikide kodanikele, kes on statistiliselt suuremas tööalase ärakasutamise ohus. Komisjoni hinnangul võivad puudused ELi ja riigisiseste normide rakendamisel moonutada konkurentsi siseturul ning kahjustada tööjõu vaba liikumise toimimist.

Eelnõuga soovitakse tugevdada ELA strateegilist ja operatiivset suutlikkust ilma ameti põhieesmärke muutmata. Selleks nähakse ette meetmed, mis parandaksid töötajate ja tööandjate juurdepääsu teabele piiriülestes töösuhetes, laiendaksid toetust liikmesriikide järelevalveasutustele, parandaksid ühiste kontrollide ettevalmistamist ning võimaldaksid ELA-l kasutada senisest ulatuslikumalt riskipõhiseid analüüse. Samuti soovitakse parandada EURESe võrgustiku toimimist, kuna komisjoni hinnangul on töövahenduse tulemused ja liikmesriikide aktiivne osalemine viimastel aastatel vähenenud. Eelnõuga koondatakse senisest enam EURESe juhtimis- ja koordineerimisülesandeid Euroopa Tööjõuameti juurde.

Eelnõu vastuvõtmine ei too kaasa tööõiguse või sotsiaalkindlustuse materiaalõiguse ühtlustamist ega anna ELA-le liikmesriikide üle iseseisvat järelevalve- või sanktsioneerimispädevust. Jätkuvalt jääb tööõiguse nõuete kontrollimine, rikkumiste menetlemine ning sanktsioonide määramine liikmesriikide pädevusse. Samas suurendab ettepanek ELA rolli liikmesriikide tegevuse koordineerijana ning loob täiendavaid võimalusi andmete kogumiseks, analüüsimiseks ja liikmesriikide vaheliste jõustamistegevuste toetamiseks.

Eelnõu mõjutab eelkõige Tööinspektsiooni ning vähemal määral, sõltuvalt teemast ja teenusest, teisi Eesti asutusi, sealhulgas Töötukassat (peamiselt Eesti EURES kaudu), Politsei- ja Piirivalveametit, Sotsiaalkindlustusametit, Maksu- ja Tolliametit, Tervisekassat. Täpsem mõju sõltub läbirääkimiste tulemusel kujunevast lõplikust regulatsioonist, eelkõige ELA andmetöötlusvolituste, analüütiliste ülesannete ning liikmesriikidele kavandatavate teabe esitamise kohustuste ulatusest.

Komisjoni ettepaneku menetlemine algas ELi Nõukogu sotsiaalküsimuste töögrupis 2026. aasta sügisel. Määrus võetakse vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt seadusandliku tavamenetluse kohaselt. Nõukogus on eelnõu vastuvõtmiseks vajalik kvalifitseeritud häälteenamus.[10] Eelnõu subsidiaarsustähtaeg saabub 20.11.2026.[11]

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunik Johann Vootele Mäevere (5378 5158, johann.maevere@mkm.ee), töösuhete poliitika juht Mariliis Proos (mariliis.proos@mkm.ee, 626 9255), tööala valdkonna töö- ja võrdsuspoliitika nõunik Triinu Nurmjõe (526 6860, triinu.nurmjoe@mkm.ee) ning töö- ja võrdsusküsimuste nõunik Eesti Vabariigi alalises esinduses EL juures Tairi Täht (tairi.taht@mfa.ee). Mõjuanalüüsi koostas töövaldkonna andmete nõunik Ingel Kadarik (5451 0226, ingel.kadarik@mkm.ee).

[10] EL toimimise lepingu (ELTL) artikkel 16 lõige 3.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02016ME/TXT-20160901
[11] COM/2026/0985 - IPEX.eu

Seisukohad kooskõlastas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töö- ja võrdsuspoliitika asekantsler Hedi Arukase.

EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu artikli 1 lõige 1, määruse artikkel 1.

Kehtiva määruse kohaselt abistab ELA liikmesriike ja Euroopa Komisjoni liidusisese tööjõu liikuvuse ning sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimisega seotud liidu õiguse kohaldamisel ja täitmise tagamisel. ELA tegevus hõlmab eelkõige määruse artikli 1 lõikes 4 loetletud liidu õigusaktidest tulenevaid tegevusi.

Eelnõuga laiendatakse ja täpsustatakse ELA vajaduspõhist pädevust kolmandate riikide kodanike suhtes. Selleks lisatakse määruse kohaldamisalasse valitud sätted ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjate sanktsioonide direktiivist 2009/52/EÜ, hooajatöötajate direktiivist 2014/36/EL, ühtse loa direktiivist (EL) 2024/1233 ning ajutise kaitse direktiivist 2001/55/EÜ. Samuti lisatakse kohaldamisalasse IMI-ga ühendatud töötajate lähetamise deklaratsioonide avalikku kasutajaliidest käsitlev määrus ning autoveosektoris juhtide lähetamise erireegleid sätestav direktiiv (EL) 2020/1057.

ELA ei saa üldpädevust seadusliku rände, kolmandate riikide kodanike riiki lubamise, elamisõiguse, väljasaatmise või töötamise lubamise küsimustes. ELA ülesanne jääb liikmesriike toetavaks ning seondub üksnes eelnõus nimetatud töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kohaldamise ja täitmise tagamisega.

ELA-le antakse sõnaselge ülesanne toetada liikmesriike tööalase ärakasutamise ennetamisel ja käsitlemisel, eelkõige seoses piiriülese tööjõu liikuvusega. Vajaduse korral peab ELA tegema selles valdkonnas koostööd teiste liidu asutuste ja teenistustega.

ELA eesmärgid

Eelnõu artikli 1 lõige 2, määruse artikkel 2.

Kehtiva määruse järgi on ELA eesmärk hõlbustada juurdepääsu teabele tööjõu liikuvusega seotud õiguste ja kohustuste kohta, tugevdada liikmesriikide koostööd liidu õiguse jõustamisel, vahendada liikmesriikide vahelisi vaidlusi ning toetada deklareerimata töö vastast koostööd.

Eelnõuga lisatakse ELA eesmärkide hulka teabe pakkumine tööjõu liikuvusega seotud võimaluste kohta ning vajaduse korral kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kohta. Liikmesriikide koostöö toetamine hõlmab edaspidi sõnaselgelt nii liidu õiguse kohaldamist kui ka täitmise tagamist, teabe ja andmete vahetamist, analüüside ja riskihindamiste tegemist ning suutlikkuse suurendamist. Deklareerimata töö kõrval lisatakse eraldi eesmärgina tööalase ärakasutamise käsitlemine.

ELA asukoht

Eelnõu artikli 1 lõige 3, määruse artikkel 3.

Kehtivas määruses ei ole ELA asukoht sätestatud. Eelnõuga lisatakse määrusesse, et ELA asukoht on Bratislavas Slovakkias. Tegemist on ELA senise asukoha õigusliku fikseerimisega määruses.

Teabe pakkumine, teavituskampaaniad ja toetused

Eelnõu artikli 1 lõige 4, määruse artikkel 5.

Kehtiva määruse kohaselt parandab ELA üksikisikutele, tööandjatele ja sotsiaalpartneritele pakutava üldist laadi teabe kättesaadavust, kvaliteeti ja juurdepääsetavust.

Eelnõuga jäetakse välja piirang, mille kohaselt peab teave olema üldist laadi. Teavet tuleb pakkuda ka kolmandate riikide kodanikele sõltumata nende õiguslikust või liikuvusstaatusest liidus. ELA ülesannete hulka lisatakse teavituskampaaniate korraldamine, sealhulgas üksikisikutele ja tööandjatele, eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele suunatud kampaaniad. Teavitamiskampaaniaid on ELA korraldanud oma tänase mandaadi baasil. Seega antud muudatus ei too kaasa sisulist muutust ameti tegevuses.

Lisaks võib ELA anda toetusi riiklikul, piirkondlikul või piiriülesel piirkondlikul tasandil tegutsevatele toetusesaajatele, kes nõustavad üksikisikuid ja tööandjaid piiriülese tööjõuliikuvuse küsimustes. See võimaldab ELA-l kasutada isikupärastatud nõustamise pakkumiseks kohalikke või valdkondlikke organisatsioone selle asemel, et arendada välja oma nõustamisvõimekus.

Liikmesriikide koostöö, teabevahetus ja elektroonilised vahendid

Eelnõu artikli 1 lõige 6, määruse artikkel 7.

Kehtiva määruse kohaselt hõlbustab ELA liikmesriikide taotlusel riiklike asutuste teabenõuete ja teabevahetuse järeltegevust ning piiriüleste karistuste ja trahvide täitmise menetlusi.

Eelnõuga jäetakse nimetatud ülesannete juurest välja liikmesriigi eelneva taotluse nõue. Elektrooniliste vahendite kasutamise puhul ei piirdu eelnõu kohaselt ELA roll enam nende edendamisega, vaid hõlmab ka aktiivset toetamist. IMI kõrval nimetatakse sõnaselgelt sotsiaalkindlustusteabe elektroonilise vahetamise süsteemi EESSI ja Euroopa autoveo-ettevõtjate registrit ERRU.

Kooskõlastatud ja ühiste kontrollide algatamine

Eelnõu artikli 1 lõige 7, määruse artikkel 8.

Kehtiva määruse kohaselt koordineerib ja toetab ELA kooskõlastatud või ühiseid kontrolle ühe või mitme liikmesriigi taotlusel. ELA võib omal algatusel liikmesriikidele sellise kontrolli korraldamist soovitada. Liikmesriigid peavad püüdma kontrollides osaleda ning osalemisest keeldumise korral tuleb ELA-t ja teisi asjaomaseid liikmesriike põhjendustest teavitada põhjendamatu viivituseta.

Eelnõuga võib ELA omal algatusel kontrolli korraldamist liikmesriigilt taotleda, mitte üksnes soovitada. Liikmesriigid peavad üldjuhul ELA toetatud kontrollides osalema ning osalemisest

võib loobuda ainult nõuetekohaselt põhjendatud alusel. Kontrolli läbiviimiseks on siiski jätkuvalt vaja asjaomaste liikmesriikide nõusolekut.

Kontrollis osalemisest loobunud liikmesriik peab ELA-t ja teisi asjaomaseid liikmesriike oma põhjendatud otsusest teavitama kümne tööpäeva jooksul ELA taotluse saamisest. Lisaks tuleb kontrolliga nõustumisel teavitada asjaomaste liikmesriikide riiklikke järelevalve kontaktametnikke (ametikoht luuakse eelnõu artikli 1 lõikega 20). Kooskõlastatud kontrolli määratlust muudetakse nii, et eri liikmesriikides toimuvad kontrollid ei pea alati toimuma täpselt samal ajal.

Kontrollide korraldus, järelevalveametnike pädevus ja aruandlus

Eelnõu artikli 1 lõige 8, määruse artikkel 9.

Kehtiva määruse kohaselt sõlmivad osalevad liikmesriigid ja ELA kooskõlastatud või ühise kontrolli korraldamiseks kokkuleppe, milles määratakse kindlaks kontrolli tingimused. Teise liikmesriigi ametnike roll ja staatus määratakse kontrolli toimumise riigi õiguse või praktika kohaselt.

Eelnõuga kaotatakse iga kontrolli eel formaalse kirjaliku kokkuleppe sõlmimise nõue, kuid osalevad liikmesriigid ja ELA peavad jätkuvalt kindlaks määrama kontrolli ulatuse, eesmärgi ja muud tingimused.

Teise liikmesriigi järelevalveasutuse töötajatele tuleb anda vähemalt juurdepääs kontrollitavatele ruumidele, dokumentidele ja registritele ning õigus koguda tõendeid kohalike ametnikega samaväärsetel tingimustel. Kontrolli toimumise liikmesriigi riiklikule järelevalve kontaktametnikule antakse ühiskontrollis samad pädevused nagu teise osaleva liikmesriigi ametnikule. Lisaks tuleb kohaldada ELA uuele järelevalve kontaktametnikule samu reegleid, nagu teiste liikmesriikide osalevatele järelevalveametnikele.

ELA taotluse korral peavad liikmesriikide pädevad asutused edastama ELA-le kogu teabe, mis on vajalik kontrolli algatamiseks, koordineerimiseks, toetamiseks ja järeltegevuseks. Eelnõuga lisatakse määrusesse, et ELA toetus kontrollidele hõlmab lisaks kontseptuaalsele, logistilisele ja tehnilisele abile analüütilist tuge ja riskihindamist (teenus on juba hetkel toimiv).

Kehtiva määruse kohaselt tuleb kontrolli tulemuste aruanne esitada ELA-le hiljemalt kuue kuu jooksul pärast kontrolli lõppu. Eelnõuga asendatakse see kahe aruande süsteemiga, mis baseerub ELA haldusnõukogu poolt vastuvõetud kehtivatele kooskõlastatud ja ühiste kontrollide juhisele, mida liikmesriigid ELA toetatud kontrollides osaledes järgima peavad. Vahe kehtiva juhise ja eelnõu vahel on aruannete esitamise tähtajad. Esialgne aruanne tuleb eelnõu kohaselt esitada 20 tööpäeva jooksul pärast kontrolli ning lõpparuanne hiljemalt üheksa kuu jooksul. Juhise kohaselt vastavalt 15 tööpäeva ja 6 kuu jooksul.

Lõpparuandes tuleb esitada vähemalt kontrollitud ettevõtjad, kaasatud isikute arv ja staatus liidu õiguse alusel, tuvastatud rikkumiste arv ja liik ettevõtjate kaupa ning määratud trahvid või muud sanktsioonid. Lõpparuande ja esialgse aruande vorm on senise praktika kohaselt olnud samad ning eelnõu ei kehtesta esialgsele aruandele senisest erinevat sisu. ELA on seni arvestanud põhimõttega, et vahetult pärast kontrolli teostamist ei ole liikmesriikide

järelevalveasutustel võimalik kogu palutavat infot edastada (menetlus on pooleli – rikkumiste arv ei pruugi olla selge, trahvi ei ole veel määratud jne). Seega on ootused esialgsele aruandele madalamad.

ELA peab looma elektroonilise juhtumihaldussüsteemi, mis toetab kontrollidega seotud teabevoogude juhtimist, piiriülest uurimistööd, turvalist juurdepääsu kontrolliinfole ning andmete kasutamist operatiivanalüüsiks ja statistilistel eesmärkidel. Liikmesriikide järelevalveasutuste volitatud esindajatel on eeldatavasti tulevikus võimalik juhtumihaldusesüsteemi oma asutuse osalusel toimuva/toimunud kontrolli kohta infot sisestada (näiteks kontrolli aruande), kuid liikmesriikidele arendusvajadust ette ei nähta.

Kontrolli käigus kogutud teavet peab olema võimalik kasutada tõendina kõigi asjaomaste liikmesriikide kohtumenetlustes nende riikide õiguse või praktika kohaselt.

Strateegilised ja operatiivsed riskianalüüsid

Eelnõu artikli 1 lõige 9, määruse artikkel 10.

Kehtiva määruse kohaselt hindab ELA koostöös liikmesriikide ja vajaduse korral sotsiaalpartneritega liidu tööjõu liikuvuse ja sotsiaalkindlustuse koordineerimisega seotud riske ning teeb sellekohaseid analüüse.

Eelnõuga laiendatakse analüüside ulatust kolmandate riikide töötajate töö- ja sotsiaalkindlustusõigustele. Eelnõu kohaselt võib ELA analüüside tegemisel töödelda isikuandmeid ning tugineda lisaks liikmesriikide ja liidu asutuste teadmistele ka kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja kolmandate riikide üksuste ekspertteadmistele. Analüüsivaldkondade hulka lisatakse tööalane ärakasutamine, tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuv inimkaubandus ja ränne.

Lisaks strateegilistele analüüsidele peab ELA eelnõu kohaselt tegema operatiivseid riskianalüüse, et suunata ning ette valmistada kooskõlastatud ja ühiseid kontrolle, toetada nende läbiviimist ja järeltegevust. Operatiivse riskianalüüsi võib algatada liikmesriigi taotlusel või ELA omal algatusel ning selleks võib ELA taotleda liikmesriikidelt teavet. Analüüsi tulemused tuleb asjaomaste riiklike pädevate asutustega jagada põhjendamatu viivituseta.

Suutlikkuse suurendamine ja koolitused

Eelnõu artikli 1 lõige 10, määruse artikkel 11.

Kehtiva määruse kohaselt toetab ELA liikmesriikide suutlikkuse suurendamist liidu õiguse ühetaolise täitmise tagamiseks ning töötab muu hulgas välja valdkondlikke ja valdkondade vahelisi koolitusprogramme.

Eelnõuga laiendatakse suutlikkuse suurendamise eesmärki liidu õiguse ühetaolisele kohaldamisele. Koolitusprogrammid peavad olema valdavalt operatiivse suunitlusega ning neid võib ametiasutustele (tööinspektsioonid, sotsiaalkindlustusasutused ja muud pädevad asutused) lisaks pakkuda ka sotsiaalpartneritele.

Deklareerimata töö platvorm

Eelnõu artikli 1 lõige 11 ja lõige 23, määruse artikkel 12.

Kehtiva määruse kohaselt toetab deklareerimata töö platvorm liikmesriikide asutuste ja teiste seotute suutlikkust võidelda deklareerimata tööga, eelkõige selle piiriüleste aspektidega.

Eelnõuga seotakse platvormi tegevus kogu artiklis 1 sätestatud ELA kohaldamisalaga ning täpsustatakse, et piiriülesed aspektid on üks osa platvormi tegevusest.

Liikmesriikide vaheline vahendus

Eelnõu artikli 1 lõige 12, määruse artikkel 13.

Kehtiva määruse kohaselt võib ELA vahendada kahe või enama liikmesriigi vahelise vaidluse lahendamist, mis puudutab ELA mandaati kuuluva liidu õiguse kohaldamist üksikjuhtumitele. Vahendus on kaheastmeline ning selle tulemuseks võib olla mittesiduv arvamus.

Eelnõuga ei piirdu vahendus enam üksikjuhtumitega. Kaheastmeline menetlus asendatakse ühe menetlusega ELA vahendusnõukogus ning kaotatakse nõue proovida vaidlus enne ELA poole pöördumist lahendada liikmesriikide otsekontaktide ja dialoogi kaudu. ELA võib vahendusmenetluse algatada ühe või mitme liikmesriigi taotlusel või omal algatusel, kuid menetluse läbiviimiseks on endiselt vaja kõigi vaidluses osalevate liikmesriikide nõusolekut.

Vahenduse eesmärk on saavutada liikmesriikidele vastastikku vastuvõetav kokkulepe. Kolme kuu jooksul pärast vahenduse lõppu peavad liikmesriigid ELA-le teatama võetud järelmeetmetest või põhjendama meetmete võtmata jätmist.

Koostöö teiste liidu asutustega

Eelnõu artikli 1 lõige 13, määruse artikkel 14.

Kehtiv määrus võimaldab ELA-l sõlmida koostöölepinguid teiste liidu asutustega, et vältida tegevuste kattumist ning edendada sünergiat.

Eelnõuga lisatakse koostööpartnerite näidisloetellu Euroopa Meresõiduohutuse Amet ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Koostöölepingud võivad hõlmata ka andmete, sealhulgas rangelt vajalikul juhul eriliiki isikuandmete jagamist eelnõus sätestatud tingimustel.

ELA haldusnõukogu juhtide ametiaeg ja hääletusreeglid

Eelnõu artikli 1 lõiked 14 ja 15, määruse artiklid 19 ja 21.

Kehtiva määruse kohaselt on ELA haldusnõukogu esimehe ja aseesimehe ametiaeg kolm aastat ning seda võib ühe korra pikendada. Eelnõuga pikeneb ametiaeg neljale aastale, säilitades ühe korra pikendamise võimaluse.

Haldusnõukogu tavapäraste otsuste puhul täpsustatakse, et otsused võetakse vastu hääleõiguslike liikmete absoluutse häälteenamusega.

Operatiivinfo ja isikuandmete töötlemine

Eelnõu artikli 1 lõiked 16 ja 17, määruse uus IIIa peatükk ning artiklid 23a–23d.

Kehtivas määruses puudub eraldi terviklik regulatsioon, mis annaks ELA-le õiguse koguda ja töödelda juhtumipõhist operatiivinfot ning pääseda juurde liidu teabevahetussüsteemidele.

Eelnõuga lisatakse uus IIIa peatükk, mille alusel võib ELA oma ülesannete täitmiseks koguda, säilitada, töödelda, analüüsida ja vahetada operatiivinfot, sealhulgas isikuandmeid. Eriliiki isikuandmeid võib töödelda üksnes juhul, kui see on ELA toetatud kooskõlastatud või ühise kontrolli uurimise jaoks rangelt vajalik, andmed täiendavad ELA poolt juba töödeldavaid muid isikuandmeid.

Isikuandmete säilitamise vajadus tuleb üle vaadata hiljemalt kolme aasta möödumisel nende esmakordsest töötlemisest ja seejärel iga kolme aasta järel. Säilitamise jätkamist tuleb põhjendada ja dokumenteerida; kui selle kohta otsust ei tehta, kustutatakse andmed automaatselt. ELA võib sõlmida andmevahetuskokkuleppeid liidu institutsioonide, organite ja asutustega ning liikmesriikide avaliku sektori asutustega.

ELA-le antakse IMI osaleja õigused ning juurdepääs ühiskontrolle puudutavale liikmesriikide vahelisele teabevahetusele. Samuti saab ELA kasutajajuurdepääsu ERRU asjaomastele funktsioonidele.

ELA saab juurdepääsu IMI halduskoostöömenetluste kasutusandmetele, IMI-ga ühendatud avaliku kasutajaliidese kaudu esitatud lähetusdeklaratsioonide andmetele ning EESSI ja ERRU kasutusandmetele. Muudele konkreetsetele liikmesriikide vahelistele teabevahetustele võib ELA juurde pääseda juhul, kui see on tema ülesannete täitmiseks vajalik ja kõik asjaomased liikmesriigid on sellega nõus. Juurdepääs antakse üksnes volitatud töötajatele, kellel on vastavas süsteemis isiklik kasutajatunnus ja kelle suhtes kehtivad süsteemi konfidentsiaalsusnõuded.

ELA õigus anda toetusi

Eelnõu artikli 1 lõige 18, määruse artikkel 29.

Kehtivas määruses ei ole ELA-le antud üldist õigust oma ülesannete täitmiseks toetusi anda.

Eelnõuga nähakse ette, et ELA võib anda toetusi kõigi määruse artiklis 4 sätestatud ülesannete täitmiseks. Toetuste andmisel kohaldatakse liidu detsentraliseeritud asutuste finantsraamistiku toetuste andmise reegleid.

Tegevdirektori ametiaja pikendamine ja tagasikutsumine

Eelnõu artikli 1 lõige 19, määruse artikkel 31.

Kehtiva määruse järgi võib haldusnõukogu komisjoni hinnangut arvesse võttes tegevdirektori ametiaega pikendada ning tegevdirektori ametist tagasi kutsuda.

Eelnõuga tugevdatakse komisjoni rolli. Tegevdirektori ametiaja pikendamine ja tema ametist tagasikutsumine saavad toimuda üksnes komisjoni ettepanekul. Lõpliku otsuse teeb jätkuvalt ELA haldusnõukogu.

Riiklikud kontaktametnikud

Eelnõu artikli 1 lõige 20, määruse artikkel 32.

Kehtiva määruse kohaselt nimetab iga liikmesriik ühe riikliku kontaktametniku, kes lähetatakse riikliku eksperdina tööle ELA asukohta. Kontaktametnik hõlbustab liikmesriigi ja ELA vahelist koostööd ning teabevahetust ja tegutseb riikliku kontaktpunktina.

Komisjoni ettepaneku kohaselt peab iga liikmesriik lähetama ELA juurde senise ühe ametniku asemel kaks riiklikku kontaktametnikku. Esimene ametnik jätkab üldise koostöö, teabevahetuse ja riikliku kontaktpunkti ülesannete täitmist. Teine ametnik on pädevast riiklikust järelevalveasutusest lähetatud riiklik järelevalve kontaktametnik, kes toetab kooskõlastatud ja ühiste kontrollide ettevalmistamist, koordineerimist ja läbiviimist ning osaleb kontrollides.

Riiklike ekspertide lähetamine ja andmekaitse sisereeglid

Eelnõu artikli 1 lõiked 21 ja 22, määruse artiklid 33 ja 36.

Määruse artiklis 33 täpsustatakse ELA juurde lähetatavate riiklike ekspertide, sealhulgas riiklike kontaktametnike lähetamise reeglite kehtestamist haldusnõukogu poolt.

Kehtiva määruse kohaselt kehtestab haldusnõukogu meetmed, millega tagatakse ELi institutsioonide andmekaitsemääruse täitmine. Eelnõuga peab haldusnõukogu vastu võtma formaalsed sisereeglid, mis käsitlevad muu hulgas andmekaitseametniku määramist, töötlemise õiguspärasust ja turvalisust, teabe andmist ning andmesubjektide õigusi.

EURESe määruse muudatused

Eelnõu artikkel 2, määrus (EL) 2016/589.

Eelnõuga lisatakse EURESe määrusesse Euroopa oskuste, pädevuste, kvalifikatsioonide ja ametite klassifikaatori ehk ESCO, vastavustabelite, masinloetavuse, transkodeerimise ning EURESe sihipärase liikuvuskava mõisted. EURESe sihipärane liikuvuskava lisatakse tööotsijatele ja tööandjatele osutatavate tugiteenuste hulka.

EURESe Euroopa koordinatsioonibüroo ülesannetesse lisatakse EURESe võrgustiku programmide koostamise ning iga-aastase andmekogumise ja analüüsimisega seotud tegevused. Samal ajal lähevad EURESe portaali süsteemiomand ja kasutajatugi komisjonile. Praktikas vähe kasutatud praktikakohtade ja õpipoisiõppe koostöö- ja kooskõlastusstruktuuri väljatöötamise ülesanne jäetakse välja. Samuti jäetakse Euroopa koordinatsioonibüroo ülesannetest välja EURESe võrgustikuga seotud kommunikatsioonitegevused, säilitades teabetegevused. See võib vähendada büroo kaudu liikmesriikide EURESe reklaami- ja turundustegevustele antavat rahalist tuge.

Komisjon hakkab ESCO Euroopa klassifikaatorit regulaarselt ajakohastama ning koostab ja ajakohastab koostöös liikmesriikidega riiklike, piirkondlike ja valdkondlike klassifikaatorite ning ESCO vahelised vastavustabelid. Kehtiva korra järgi peavad liikmesriigid, kes ei kasuta riigisiseselt ESCO-t, vastavustabeleid ise koostama ja säilitama. Muudatusega läheb see vastutus komisjonile ning iga ESCO versiooni või tehniliste standardite uuendamiseks ei ole enam vaja eraldi rakendusakti.

Riiklikud koordinatsioonibürood peavad edaspidi esitama igal aastal aruande riiklike tööprogrammide rakendamise kohta. Euroopa koordinatsioonibüroo koostab programmide

vormi ning EURESe koordinatsioonirühm kiidab selle heaks. Andmete kogumine toimub iga kalendriaasta kohta ning hõlmab muu hulgas EURESe kontaktide ja ürituste arvu, klientide rahulolu, sotsiaalmeediakanalite kasutamist ning ühtse digivärava teenuste kasutusstatistikat ja tagasisidet.

Komisjoni üldise EURESe tegevusaruande esitamise sagedust vähendatakse kahelt aastalt viiele aastale. Samas säilib riiklikel koordinatsioonibüroodel iga-aastane tööprogrammide rakendamise aruandlus.

IMI määruse muutmine ja rakendusotsuste kehtetuks tunnistamine

Eelnõu artiklid 3 ja 4.

Määruse (EL) nr 1024/2012 ehk IMI määruse lisasse kantakse ELA määrus, et luua õiguslik alus ELA osalemiseks IMI kaudu toimuvas teabevahetuses seoses ühiskontrollide, analüüside, riskihindamise ja operatiivinfo töötlemisega.

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusotsused (EL) 2017/1256, (EL) 2018/170, (EL) 2018/1020 ja (EL) 2018/1021. Nende olulised sätted viiakse EURESe määrusesse või asendatakse komisjoni kesksema rolliga EURESe programmide, andmekogumise, ESCO ajakohastamise ja vastavustabelite haldamisel.

Jõustumine

Eelnõu artikkel 5.

Eelnõu kohaselt jõustub määrus kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas. Määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

DIREKTIIVI EELNÕU VASTAVUS ÕIGUSLIKULE ALUSELE, SUBSIDIAARSUSE JA PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTETELE

Õiguslik alus

Määruse eelnõu tugineb samadel õiguslikel alustel nagu muudetavad määrused nr (EL) 2019/1149 ja 2016/589. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 46 ja 48 sätestavad töötajate vaba liikumist käsitlevate ning sotsiaalkindlustuse valdkonda puudutavate meetmete õiguslikud alused. Neis valdkondades vajalikke meetmeid menetletakse seadusandliku tavamenetluse reeglite alusel.

Eelnõu õiguslikud alused on sobivad, kuivõrd käesoleva määrusega muudetakse kahte töötajate vaba liikumist ning sotsiaalkindlustuse koordinatsiooni käsitlevat määrust.

Subsidiaarsus

Subsidiaarsuse põhimõte on kohaldatav, kuna eelnõu kuulub Euroopa Liidu ja liikmesriikide jagatud pädevuse valdkonda ning eelnõu eesmärkide saavutamine ei ole liikmesriikide tasandil piisaval määral võimalik.

Piiriülese tööjõu liikuvuse, sotsiaalkindlustuse koordineerimise ning asjakohase teabe pakkumise tõhus toimimine eeldab liikmesriikide koostööd ja ühtset lähenemist. Samuti on vajalik ühtne Euroopa Liidu raamistik, et tagada liidu õiguse järjepidev kohaldamine, tõhus jõustamine ja õiguskindlus.

ELA volitustega seotud puudused tulenevad kehtiva määruse struktuursetest kitsaskohtadest, mida liikmesriigid ise lahendada ei saa. Ka EURESe regulatsiooni kavandatavad muudatused on suunatud Euroopa Liidu õigusraamistiku lihtsustamisele ning nõuavad seetõttu liidu tasandil sekkumist.

Eelnõu on subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas. Riigisisesel tasandil ei oleks võimalik eelnõu eesmärke saavutada, kuivõrd tegemist on Euroopa Liidu asutuste töökorraldust puudutavate määrustega.

Proportsionaalsus

Tulenevalt seni kehtiva ELA mandaadi puudustest Euroopa Liidu õiguse piiriülesel jõustamisel, on tegemist proportsionaalse ja suunatud meetmega nende puuduste ületamiseks. Määrus ei lähe kaugemale vajalikust selle eesmärgi saavutamiseks. Määrusega ei kaasne uusi juriidilisi kohustusi üksikisikutele ega tööandjatele ega sekkuta riigisisesesse otsustusprotsessi, õigusesse ega jõustamistegevustesse. Liikmesriikidele jääb lai kaalutlusõigus selles, kuidas nad ELA tugevdatud tuge kasutavad. Järelevalve- ja sanktsioonivolitusi ELA-le ei anta ning ühiskontrollid ja vahendusmenetlused toimuvad jätkuvalt liikmesriikide nõusolekul.

Eelnõu tugineb ELA 2025. aasta hindamise tulemustele ning piirdub üksnes nende probleemide lahendamisega, mis nõuavad õigusaktide muutmist. Kõik muud hindamisel tuvastatud küsimused lahendatakse ELA tegevuskava kaudu.

EURESe määruse muudatused on samuti piiratud ulatusega ning nende eesmärk on vähendada aruandluskohustusi ja halduskoormust, muutmata EURESe süsteemi põhielemente. Määrus käsitleb muudetavaid teemasid üksnes vajalikus ulatuses ning ei sekku riigisisesesse otsustusprotsessi.

ESIALGSE MÕJUDE ANALÜÜSI KOKKUVÕTE

Mõjuanalüüsi kokkuvõte

Eelnõu mõju Eestile on valdkonniti erinev. Tööinspektsioonile (TI) ja teistele seotud asutustele on mõju olulisem, ettevõtjatele on mõju eeldatavasti piiratud ja pigem positiivne, töötajatele positiivne, kuid ebaselge ulatusega, ning infotehnoloogiale väike.

Selgeim negatiivne mõju kaasneb TI kohustusega lähetada ELA-sse riiklik kontaktametnik, mis tähendab TI-le püsivat ressursikulu ja võib vähendada riigisisest järelevalvevõimekust. Teised ELA tegevuse laienemise, rolli tugevnemise ja analüüsivõimekuse tõstmisega seotud

muudatused võivad Eesti asutusi toetada ning rikkumiste avastamist ja järelevalve sihitamist parandada, kuid samal ajal võib see tuua asutustele ka lisakoormust.

Ettevõtjatele uusi kohustusi ei kehtestata ning mõju on pigem positiivne tänu paremale informatsiooni kättesaadavusele ning ausa konkurentsi toetamisele. Samas võib ettevõtjate halduskoormus vähesel määral suureneda, kui kontrollide arv suureneb. Töötajatele uusi kohustusi ega õigusi ei kehtestata, kuid mõju võib olla positiivne tööalaste õiguste tõhusama jõustamise kaudu. Mõju infosüsteemidele on eeldatavasti väike, kuna olemasoleva info põhjal ei ole tuvastatud vajadust Eesti infosüsteemide täiendavaks arendamiseks. Isikuandmete töötlemise laienemisega kaasneb suurem vajadus tagada andmete eesmärgipärane ja turvaline kasutamine, milleks on eelnõus ette nähtud kaitsemeetmed.

Mõju valdkonniti

Mõju riigiasutustele

Eelnõu mõjutab eelkõige Tööinspektsiooni ning vähemal määral, sõltuvalt teemast ja teenusest, teisi Eesti asutusi, sealhulgas Töötukassat (peamiselt Eesti EURES kaudu), Politsei- ja Piirivalveametit, Sotsiaalkindlustusametit, Maksu- ja Tolliamet, Tervisekassat.

ELA tegevus on ülesehitatud liikmesriikide toetamisele ja koostööle ning üldjuhul ei kaasne ELA tegevustes osalemisega Eesti asutustele kindlaksmääratud mahus ülesandeid ja kohustusi. Eesti asutused saavad üldjuhul ELA tegevustes osalemist reguleerida vastavalt asutuste võimalustele. Seetõttu sõltub ka eelnõuga kavandatavate muudatuste tegelik mõju suuresti sellest, millises ulatuses Eesti asutused ELA pakutavaid koostöö- ja toetusvõimalusi kasutavad ning ELA tegevustes osalevad.

ELA mandaadi laiendamine tööalase ärakasutamise ennetamisel ja käsitlemisel ning kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kaitsel ning töötajatele ja tööandjatele suunatud teabe- ja nõustamisteenuste parandamine, võib tuua kaasa otsest rahalist kokkuhoidu. Näiteks pakub ELA juba praegu liikmesriikidele tõlketeenust näiteks veebilehtedel kuvatava info tõlkimiseks erinevatesse keeltesse ja toetust erinevatele sihtrühmadele teabe- ja infoürituste korraldamisel. Määruse muudatused võimaldavad infot ELA toetusel (otsene rahaline toetus) suuremale sihtrühmale edastada ja võimaldab nimetatud kulutusi teha ilma mõjuta meie asutuste eelarvele.

Samas kaasneb ELA määruse eelnõuga otsene ja püsiv mõju TI-le seoses kohustusega lähetada ELA-sse järelevalvepädevusega riiklik kontaktametnik, kelle roll on koordineerida Eesti osalusega kooskõlastatud ja ühiskontrollide läbiviimist. Euroopa Komisjoni mõjuanalüüsi[12] (*edaspidi Komisjoni analüüs*) kohaselt kaasneb riigile sellega kulu, kuid seda tasakaalustab saadav kasu kontaktametniku kaudu paranevast operatiivsest koostööst TI, ELA ja teiste liikmesriikide järelevalveasutuste vahel. Komisjoni analüüsis ei ole täpsemalt hinnatud, kas saadav kasu kaalub üles liikmesriigi järelevalveasutusele tekkiva ressursikulu. Eesti puhul on

[12] European Commission. SWD(2026) 986 final.

olemasolev järelevalveressurss piiratud: TI-s töötab 2026. aasta seisuga 38 tööinspektorit[13], kes viisid 2025. a läbi 2321 järelevalvemenetlust[14], ning piiriülese töö järelevalvega tegelevad neist üksikud tööinspektor-juristid. Ühe vastava pädevusega ametniku lähetamine ELA-sse vähendaks seetõttu olemasoleva koosseisu korral TI siseriiklikku järelevalveressurssi. Lähetatava ametniku senised ülesanded tuleks jagada teiste töötajate vahel või palgata nende täitmiseks täiendav ametnik. Esimesel juhul suureneks teiste ametnike töökoormus ja võib väheneda TI võimekus täita seniseid ülesandeid, teisel juhul kaasneks täiendav tööjõukulu. TI hinnangul on ELA järelevalve kontaktametniku kohale sobiva spetsialisti aastapalk vahemikus 41 700 kuni 46 600 eurot ja vastavalt lähetusreeglitele jääb see töötasu otse TI kanda. Kulusid suurendab veelgi vajadus puuduva ametniku asendamiseks, mille tulemusena on vajalik: 1) palgata lähetatule asendaja, mis tekitab riigieelarvele täiendava tööjõukulu (täiendava tööinspektori palga näol) lisaks ELA-s viibiva ametniku palgale; 2) jagada töökohustused (olemasolevate ametnike vahel, mis suurendab teiste inspektorite töökoormust ja vähendab Tööinspektsiooni üldist võimekust järelevalvemenetlusi läbi viia ning kui töökoormus suureneb olulisel määral, tuleb maksta lisatasu. Arvestades, et Eesti on viimastel aastatel osalenud keskmiselt viies ELA toetatud ühiskontrollis aastas, on uue riikliku järelevalve kontaktametniku lähetamise ressursikulu saadavat kasu arvestades (eeldades ka Eesti osalust vajavate ELA toetatud kontrollide arvu mõningat tõusu) liiga kõrge.

Ülejäänud muudatuste mõju Eesti asutustele on keerulisem hinnata, kuna muudatuste toimimine praktikas ei ole hetkel piisavalt selge. Komisjoni analüüsi põhjal peaks ELA parem juurdepääs operatiivandmetele ja suurem analüüsivõimekus võimaldama tuvastada piiriüleseid rikkumisi, mida liikmesriigid eraldi ei pruugi märgata, ning suunata kontrollid suurema rikkumisriskiga juhtumitele. ELA pädevuse laiendamine kolmandate riikide kodanikest töötajatega ja tööalase ärakasutamisega seotud küsimustele võimaldab Eesti asutustel saada edaspidi ka nendes valdkondades ELA-lt tuge. See hõlmab muuhulgas analüütilist tuge rikkumiste tuvastamisel ja ennetamisel, võimekuse tõstmist (näiteks ELA toetatud koolitustel või seminaridel osalemine) ning tuge teavitus- ja nõustamistegevustes (näiteks kolmandate riikide kodanikest töötajatele suunatud infomaterjalide loomisel või tõlkimisel). Eesti jaoks on see eriti oluline valdkondades, kus kasutatakse ulatuslikult välistööjõudu, sealhulgas ehituses, töötlevas tööstuses, põllumajanduses ja veonduses. Piiriüleste tööjõuahelate puhul võib ELA vahendatud koostöö aidata Eesti ametiasutustel kiiremini tuvastada töötingimuste rikkumisi ja vahetada teavet teiste liikmesriikidega.

Komisjoni hinnangul peaksid muudatused aitama liikmesriikidel piiratud järelevalveressurssi tõhusamalt kasutada, vähendada dubleerimist ja tarbetuid kontrolle ning tõsta ennetustegevuste võimekust. Arvestades Eesti järelevalveasutuste piiratud ressursse, on meie tegevused juba täna komisjoni poolt välja toodud põhimõtetest kantud, kuid parem taustainfo koos tegevuste parema sihitamisega ja teiste liikmesriikide ning ELA poolt samadel alustel tegutsemine, võib tuua ka meile suuremat efektiivsust ja ressursi kokkuhoidu.

[13] Tööinspektsiooni veebileht.
[14] Tööinspektsioon (2026). Tööinspektsioon aastaraamat 2025.

Teisalt võib ELA tugevam roll suurendada Eesti asutuste töökoormust. TI ELA-ga seotud väliskoostöö on juba praegu mitmekesine ning hõlmab lisaks koordineeritud ja ühiskontrollidele osalemist töörühmades, kohtumistel ja õppevisiitidel, sisendi andmistar uuringutesse ja aruannetesse ning erinevatele päringutele vastamist. ELA tegevuse laienemine võib suurendada nende tegevuste mahtu ja lisada täiendavaid kohustusi, mis omakorda võib suurendada vajadust täiendava inimressursi järele. Mõju täpne ulatus sõltub sellest, kui aktiivselt ELA uusi volitusi praktikas kasutama hakkab.

Komisjoni analüüsis prognoositakse ELA analüüsivõimekuse suurenemise tõttu ELA koordineeritud ühiste ja kooskõlastatud kontrollimissioonide arvu suurenemist EL-is kokku ligikaudu 30% võrra, mis tähendaks 2025. aasta tasemega võrreldes ligikaudu 41 täiendavat missiooni aastas. Kui selle tulemusel suureneb ka Eesti osalusega kontrollide arv, kasvab TI ja vajadusel teiste asutuste töökoormus kontrollide ettevalmistamise, koordineerimise, läbiviimise ja järeltegevuste tõttu. TI osales 2024. ja 2025. aastal kokku kümnes ühiskontrollis, millest kolm toimusid Eestis ja seitse välisriigi[15] territooriumil. TI hinnangul oli ühe ühiskontrolliga seotud keskmiselt 3,4 töötajat ning ühe kontrolli ettevalmistamisele, läbiviimisele ja järeltegevustele kulus keskmiselt kolm tööpäeva, arvestamata sealjuures välislähetuste sõiduaega. Kõigis Eestis toimunud ühiskontrollides osales ka PPA ning vähesel määral on panustanud ka MTA. Võimaliku lisakoormuse suurust ei ole praegu võimalik hinnata, kuna ei ole teada, kui palju Eesti osalusega kontrolle lisanduda võib, ning liikmesriigil säilib võimalus ühiskontrollis osalemisest loobuda.

Muude menetlus- ja andmevahetusmuudatuste mõju töökoormusele on eeldatavasti piiratud. ELA algatatud kontrollis osalemise üle tuleb otsustada 10 tööpäeva jooksul ning keeldumist põhjendada. TI hinnangul võib tähtaeg olla praktikas lühike ning muuta töökorralduse keeruliseks, arvestades piiratud järelevalveressurssi, muid prioriteetseid ülesandeid ja vajadust kooskõlastada osalemine teiste asutustega (nt PPA-ga).

EL-i infosüsteemides juba olemasolevatele andmetele ELA juurdepääsu võimaldamisega täiendavat lisakoormust hetkel ette näha ei ole. See võib tekkida vabatahtlike kahepoolsete andmevahetuskokkulepete sõlmimisel, kuid praegu ei ole teada, kas Eesti asutused selliseid kokkuleppeid sõlmiks. Täiendavaid kohandusi võib nõuda ühiskontrollis osalevate teiste liikmesriikide ametnike õiguste täpsustamine, mille kohaselt tuleb neile tagada vähemalt juurdepääs ruumidele, dokumentidele ja registritele ning võimalus koguda tõendeid kohalike järelevalveametnikega samaväärsetel tingimustel. Praktikas on senistes ühiskontrollides teiste liikmesriikide ametnike roll olnud pigem vaatlev. TI hinnangul tuleb eraldi hinnata, kas selleks piisab töökorralduse ja juhiste täpsustamisest või on vaja muuta õiguslikku regulatsiooni. Viimasel juhul kaasneb täiendav töökoormus. Vahendusmenetluse ja EURESe muudatuste mõju Eesti asutustele on eeldatavasti väike. Eesti ei ole seni ELA vahendusmenetluses osalenud ning see ei muutu ka kohustuslikuks. EURESe muudatused puudutavad peamiselt ülesannete ümberjaotamist ELA ja Euroopa Komisjoni vahel.

[15] 2024. aastal Austrias, Leedus, Lätis ja Saksamaal ning 2025. aastal Lätis, Saksamaal ja Soomes (Tööinspektsiooni sisend).

Kokkuvõttes võivad ELA parem analüütiline ja operatiivne tugi ning täiendavad võimalused asutuste võimekuse arendamiseks ja ennetustegevuste toetamiseks Eesti asutuste tööd toetada ja ressursse säästa. Samas võivad ELA tegevuse laienemine, ühiskontrollide võimalik sagenemine ning muutuvad nõuded Eesti asutuste töökoormust suurendada. Kuna ei positiivse ega ka negatiivse mõju ulatust ei ole praegu võimalik usaldusväärselt hinnata, jääb nende muudatuste netomõju Eesti asutuste töökoormusele ebaselgeks. Teise riikliku kontaktametniku lähetamisega kaasneb seevastu kindel püsiv ressursikulu, mis on liiga kõrge arvestades sellest saadavat võimalikku kasu.

Majanduslik mõju

Määruse muudatustega ei kehtestata ettevõtjatele uusi kohustusi ning mõju Eesti ettevõtjatele on tõenäoliselt tagasihoidlik.

Otsest positiivset mõju võib oodata seoses ettevõtete paremate võimalustega saada ELA toel informatsiooni välistööjõu värbamise ja töötajate lähetamisega seoses. Komisjoni uuringu järgi on 8% Eesti väike- ja keskmistest ettevõtetest (VKE) püüdnud värvata kolmandate riikide töötajaid (EL-is 14%) ning 5% teise ELi liikmesriigi kodanikke (EL-is 12%). Sama uuring näitas, et kolmandate riikide kodanike värbamist toetavate teenustega oli tuttav 11% Eesti VKEdest (EL-is 15%) ning 12% jaoks oleks teave ja juhendamine kolmandate riikide töötajate värbamise kohta kõige kasulikum tugiteenus (EL-is 25%).[16] Parem nõustamine võib vähendada osade ettevõtjate nõuete väljaselgitamisele kuluvat aega ja tahtmatuid rikkumisi. Arvestades väljastpoolt EL-i töötajaid värvanud ettevõtete osakaalu ja uuringus väljendatud huvi sellise tugiteenuse vastu, on muudatusest mõjutatud ettevõtete ring Eestis tõenäoliselt piiratud. Mõju suurus sõltub sellest, milliseid teenuseid ELA toel pakutakse ja kui paljude Eesti ettevõteteni need jõuavad.

Positiivne, kuid peamiselt kaudne mõju ettevõtluskeskkonnale võib tuleneda tõhusamast piiriülesest järelevalvest. ELA parem riskianalüüs ja riikidevaheline koostöö võivad parandada rikkumiste avastamist ning vähendada nõudeid rikkuvate ettevõtete konkurentsieelist. Eesti ettevõtjate vaatest võib see aidata vähendada ebaausa konkurentsi riski olukordades, kus osa ettevõtteid jätab töö- või lähetamisnõuded täitmata. Eeskätt võidavad sellest ettevõtted, kes tegutsevad piiriüleselt ning järgivad juba kehtivaid tööõigus- ja lähetamisreegleid. Oodatav mõju võib Eestis olla suurem välismaist tööjõudu enim kasutavates sektorites nagu ehitus, töötlev tööstus, põllu- ja metsamajandus ning veondus[17].

Teisalt võib suureneda kontrollitavate ettevõtjate halduskoormus, kuid eelduslikult jääb see piiratuks. ELA pädevuse selgem laienemine kolmandate riikide kodanikest töötajatega seotud küsimustele võib suurendada järelevalve ulatust ka välismaist tööjõudu kasutavate ettevõtete puhul. Kuna ei ole teada, kuidas ja millises ulatuses ELA kolmandate riikide kodanikega seotud järelevalvet praktikas toetama hakkab, ei ole võimalik hinnata muudatuse täpsemat mõju

[16] European Commission (2026). Barriers for European SMEs in recruiting workers from outside the EU. Country Factsheet: Estonia.
[17] Euroopa Rändevõrgustik (2026). Lühiajaline töötamine 2025: top 5 kodakondsused ja valdkonnad; Tööinspektsioon (2025). Tööinspektsiooni 2024. aasta aastaraamat

ettevõtetele. Juhul kui ELA tugevam roll toob kaasa rohkem ühiseid ja kooskõlastatud kontrolle, nagu Komisjoni analüüsis eeldatakse, võib suureneda kontrollitavate ettevõtete halduskoormus. Eesti territooriumil toimus 2024. ja 2025. aastal kolm ühiskontrolli. Kahe kontrolli kohta olemasolevate andmete põhjal hõlmasid need kokku 13 ettevõtet ning nende käigus tuvastati 105 rikkumist. Seniste kontrollide vähest arvu arvestades on nende otsene mõju Eesti ettevõtetele kogu ettevõtlusvaldkonna vaatest olnud piiratud. Kontrollide sagenemisel võib kontrollidega kokku puutuvate ettevõtete arv suureneda, kuid samal ajal peaks ELA parem riskipõhine sihitamine aitama suunata kontrollid eelkõige suurema rikkumisriskiga ettevõtjatele ja vähendada võimalikke tarbetuid kontrolle. Kuna ei ole teada, kas ja kui palju Eestis ühiskontrollide arv kasvaks ja kui palju Eesti ettevõtteid tulevikus kontrollidesse kaasataks, ei ole mõju ulatust võimalik täpselt hinnata. Senist ühiskontrollide vähest arvu arvestades võib siiski eeldada, et mõju jääb piiratuks.

EURESe juhtimise ümberkorraldamise mõju Eesti ettevõtjatele on eeldatavasti väike. Muudatus võib parandada portaali toimimist ja piiriülese värbamise teenuste kvaliteeti. EURES aruandlusprotsessi lihtsustamine võimaldab vabanenud ressurssi kasutada näiteks nõustamistegevusteks või osalemiseks erinevatel värbamisega seotud üritustel ning sellest võib tööandjatele kasu tuua.Kokkuvõttes ei kaasne ettepanekuga Eesti ettevõtjatele märkimisväärset mõju. Uusi kohustusi ei teki ning oodatav mõju on pigem positiivne tänu paremale informatsiooni kättesaadavusele ning ausa konkurentsi toetamisele. Võimalik negatiivne mõju on kontrollitavate ettevõtjate suurem halduskoormus, kuid selle mõju ulatus on eeldatavasti piiratud.

Sotsiaalne mõju

Eelnõuga ei anta töötajatele uusi õigusi ega kohustusi, vaid tugevdatakse ELA võimalusi toetada olemasolevate tööalaste õiguste jõustamist.

Muudatused puudutavad eelkõige piiriüleselt liikuvaid töötajaid ning senisest laiemalt ka kolmandate riikide kodanikest töötajaid, kelle puhul ei eelda ELA pädevus muudatuse kohaselt enam piiriülese liikumise aspekti. 2025. aastal lähetati Eestisse 2985 töötajat[18]. 2024. aastal elas Eestis ligikaudu 12 000 teises riigis tööl käivat inimest (kellest 9000 töötas Soomes) ja Eesti oli töökohariigiks ligikaudu 2000 Lätis elavale inimesele[19]. 2023. aastal töötas Eestis hinnanguliselt 60 400 kolmanda riigi kodanikust ajutist välistöötajat[20]. Viimaste hulka kuuluvad tähtajalise elamisloaga, ajutise või rahvusvahelise kaitsega ning lühiajalise töötamise alusel töötavad inimesed. Sihtrühmad võivad omavahel kattuda ning kõik nimetatud töötajad ei pruugi ELA tegevusega kokku puutuda.

Välismaise tööjõu puhul esineb Eestis tööalaste õigustega seotud probleeme. 2024. aastal esitati TI-le 621 võõrtööjõuga seotud töövaidlusavaldust ehk 25% kõigist avaldustest; neist 65% sisaldas töötasunõudeid ning nõuete kogusumma ulatus 5,5 miljoni euroni[21]. Rikkumisi on

[18] Tööinspektsioon (2026). Tööinspektsioon aastaraamat 2025.
[19] European Commission (2026). Annual Report on Intra-EU Labour Mobility 2025 Edition.
[20] Silja Lassur ja Andres Viia, SA Kutsekoda (2025). Välistööjõu vajadus aastani 2035.
[21] Tööinspektsioon (2025). Tööinspektsiooni aastaraamat 2024

tuvastatud ka ELA ühiskontrollides. 2024.–2025. aastal Eestis toimunud kolm ühiskontrolli hõlmasid ligikaudu 231 töötajat ning kahe kontrolli kohta olemasolevate andmete järgi tuvastati kokku 105 rikkumist.

Muudatuste positiivne mõju töötajatele võib seisneda nende probleemide paremas avastamises ja ennetamises. ELA parem riskianalüüs, juurdepääs operatiivandmetele ja suurem roll ühiste kontrollide algatamisel võivad parandada töötasu ja töötingimustega seotud rikkumiste, deklareerimata töö ning tööalase ärakasutamise avastamist ja ennetamist. Mõju võib olla suurem kolmandate riikide kodanikest töötajatele, kelle puhul peab Komisjon ebaõiglaste töötingimuste ja tööalase ärakasutamise riski suuremaks ning kellele ELA tegevus edaspidi selgemalt laieneb. Eestis võib mõju olla kõige tuntavam kolmandate riikide kodanikest töötajate puhul, kellel võib keelebarjääri või vähese teadlikkuse tõttu olla keerulisem oma õigusi kaitsta. ELA tugevam roll teavitustegevuses ja nõustamises võib parandada nende töötajate teadlikkust töö- ja sotsiaalõigustest ning ligipääsu abile rikkumiste korral. Positiivne mõju võib kaasneda ka teabe ja nõustamise parema kättesaadavusega. ELA saab senisest enam toetada töötajate, sealhulgas kolmandate riikide kodanike teavitamist ja nõustamist, mis võib aidata töötajatel oma õigustest paremini teadlik olla ja neid vajadusel kasutada. Mõju ulatus Eestis sõltub sellest, milliseid teenuseid ELA rahastab ja kui paljude Eestis töötavate inimesteni need jõuavad, kuid see ei ole hetkel teada.

EURESe juhtimise ümberkorraldamise mõju töötajatele on eeldatavasti väike. EURESe parem toimimine võib lihtsustada juurdepääsu teistes EL-i riikides pakutavatele töökohtadele ja piiriülese töötamise teabele, kuid mõju on eelduslikult väike.

Kokkuvõttes on eelnõu sotsiaalne mõju eeldatavasti positiivne, kuid selle ulatus ebakindel. Peamine võimalik kasu seisneb piiriüleste ja kolmandate riikide kodanikest töötajate õiguste tõhusamas jõustamises. Mõju suurus sõltub sellest, kui palju ELA tugevam roll praktikas rikkumiste avastamist ja ennetamist parandab.

Mõju infotehnoloogiale ja isikuandmete kaitsele

Ettepaneku kohaselt saab ELA senisest suurema juurdepääsu EL-i teabevahetussüsteemides sisalduvale teabele ning loob elektroonilise juhtumihaldussüsteemi. Samuti antakse ELA-le õigus töödelda isikuandmeid ning võimalus sõlmida liikmesriikidega vabatahtlikke andmevahetuskokkuleppeid. Positiivse mõjuna võib ühtsem andmevahetus ELA, IMI ja EESSI vahel parandada piiriüleste juhtumite menetlemise kiirust ning vähendada vajadust teha paralleelseid andmepäringuid erinevate kanalite kaudu.

Mõju Eesti infosüsteemidele on eeldatavasti väike. Olemasoleva info põhjal ei ole tuvastatud vajadust Eesti riiklikke infosüsteeme või nende liidestusi ELA juurdepääsu võimaldamiseks arendada või muuta. Täiendav tehniline ja halduskoormus võib tekkida juhul, kui Eesti sõlmib ELA-ga vabatahtliku andmevahetuskokkuleppe, mis eeldab uusi andmevahetuslahendusi või täiendavate andmete ettevalmistamist ja edastamist. Kuna selliste kokkulepete vajadus ja sisu ei ole praegu teada, ei ole võimalik hinnata ka nendega kaasnevaid võimalikke arendus- ja halduskulusid.

Mõju isikuandmete kaitsele tuleneb ELA andmetöötluse laienemisest. ELA hakkab töötlema juhtumipõhiseid isikuandmeid ning võib rangelt vajalikul juhul töödelda ka eriliiki isikuandmeid, kasutades andmeid muu hulgas operatiivseks riskianalüüsiks ja ühiskontrollide toetamiseks. Isikuandmete ulatuslikum piiriülene töötlemine suurendab vajadust tagada nende eesmärgipärane ja turvaline töötlemine. Eelnõus on selleks ette nähtud kaitsemeetmed: isikuandmeid võib töödelda üksnes määruses sätestatud eesmärkidel, eriliiki isikuandmeid ainult rangelt vajalikul juhul ja täiendavate kaitsemeetmetega ning andmete säilitamise vajadus tuleb üle vaadata hiljemalt kolme aasta möödumisel. EL-i teabevahetussüsteemidele pääsevad ligi üksnes volitatud ELA töötajad isikliku kasutajatunnuse alusel. Täiendavalt tuleb andmekaitsemõju hinnata juhul, kui Eesti sõlmib ELA-ga vabatahtliku andmevahetuskokkuleppe.

Mõju riigieelarvele

Teise riikliku kontaktametniku lähetamine ELA juurde toob TI-le kaasa püsiva ressursikulu. Lähetatava ametniku töötasu jääb TI kanda ning täiendav eelarvekulu suurus sõltub sellest, kuidas korraldatakse tema seniste ülesannete täitmine. Kui selleks palgatakse asendaja, kaasneb täiendav tööjõukulu. TI esialgse hinnangu järgi on ELA kontaktametniku ametikohale sobiva ametniku aastapalk ligikaudu vahemikus 41 700 kuni 46 600 eurot.

Muudatuste tulemusena suureneksid ELA kulud komisjoni hinnangul ligikaudu 15 miljonit eurot aastas. EURESe ülesannete üleandmisel komisjonile väheneks samal ajal ELA eelarve ligikaudu 2,6 miljoni euro võrra, kuid ELi eelarve vaatest on tegemist vahendite ümberjaotamisega. Kuluhinnangud on indikatiivsed ning täiendava rahastamisvajaduse katmine sõltub vahendite ümberjaotamise võimalustest ELi eelarves ja tulevase mitmeaastase finantsraamistiku läbirääkimistest. Seetõttu ei ole praegu teada, millises ulatuses kaetakse lisakulud uute vahenditega ega milline võiks olla kaudne mõju Eesti panusele ELi eelarvesse.

VABARIIGI VALITSUSE SEISUKOHAD JA NENDE PÕHJENDUSED

1. Eesti toetab määruse eesmärki edendada tööjõu õiglast liikuvust ning Euroopa Tööjõuameti (ELA) senisest aktiivsemat ennetus- ja vahendustegevust selle saavutamiseks. Samuti toetame ELA-le rolli andmist tööalase ärakasutamise ennetamisel ja käsitlemisel ning kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kaitsel. Toetame kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste järelevalve ja sisserändeõiguse jõustamise selget eraldatust.

Selgitus: Ettepanekuga lisatakse ELA ülesannete hulka liikmesriikide toetamine tööalase ärakasutamise ennetamisel ja adresseerimisel ning laiendatakse ameti rolli kolmandate riikide kodanike töö- ja sotsiaalkindlustusõiguste kaitsel. Piiriülestes töökorraldustes ja alltöövõtu suhetes eeldab rikkumiste ennetamine ja lahendamine sageli mitme riigi asutuste koostööd. Eesti näeb seetõttu lisaväärtust ELA aktiivsemas tegevuses asjaomaste asutuste kokku toomisel ja koostöö koordineerimisel. Toetame ELA võimalust pakkuda omal algatusel riikidele piiriüleste juhtumite lahendamisel logistilist ja tehnilist abi, näiteks tõlketeenuseid. Selgem

mandaat võimaldab senisest paremini käsitleda näiteks ka olukordi, kus samas ettevõttes või töökohas töötavad koos ELi liikmesriikide ja kolmandate riikide kodanikud. Peame oluliseks, et ELAle kolmandate riikide kodanike kohta teatavaks saanud andmeid kasutab ELA vaid oma pädevusse kuuluvate ülesannete täitmiseks.

2. Eesti toetab töötajatele ja tööandjatele suunatud teabe- ja nõustamisteenuste parandamist, sealhulgas ELA võimalust anda selleks kohalikele organisatsioonidele toetusi tingimusel, et see ei too liikmesriikidele kaasa lisakulusid.

Selgitus: Ettepanekuga antakse ELA-le võimalus toetada rahaliselt organisatsioone, kes nõustavad töötajaid ja tööandjaid piiriülese tööjõu liikuvuse küsimustes riiklikul või piirkondlikul tasandil, sealhulgas piiriülestes piirkondades. Samuti nähakse ette teadlikkust suurendavate kampaaniate edendamine, pöörates tähelepanu muu hulgas kolmandate riikide kodanikele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Eesti toetab sihtrühmade vajadustele vastava teabe kättesaadavuse parandamist, sest teadmatus õigustest ja kohustustest võib soodustada rikkumisi ning raskendada abi saamist. Toetuste andmine peab toimuma ELA olemasolevate vahendite piires.

3. Eesti toetab liikmesriikide vahelise vaidluste vahendusmenetluse lihtsustamist ja kiirendamist ühele menetlusele ülemineku kaudu ning sellega kaasnevat bürokraatia vähendamist.

Selgitus: Kehtiv vaidluste vahendusmenetlus on kaheetapiline: esmalt püütakse liikmesriikide vaheline vaidlus lahendada vahendaja abil ning kui see ei õnnestu, jätkub menetlus kõigi asjaomaste liikmesriikide nõusolekul ELA vahenduskomisjonis. Kahe eraldi etapi korraldamine pikendab lahenduseni jõudmist ja toob kaasa liigset halduskoormust.

Ettepanekuga lihtsustatakse vahendamise korda, nähes ette ühe menetluse ELA vahenduskomisjonis. See peaks vähendama korralduslikku bürokraatiat ja aitama kiiremini lahenduseni jõuda. Täpsem töökorraldus, tähtajad ja ekspertide kaasamine sätestatakse endiselt menetlusreeglites. Vahendamine toimub kõigi vaidluses osalevate liikmesriikide nõusolekul. Eesti toetab muudatusi, mis muudavad vahendamise lihtsamini kasutatavaks ja aitavad piiriüleseid erimeelsusi kiiremini lahendada.

4. Eesti peab oluliseks, et osalemine ELA toetatud koostöös, sealhulgas ühiskontrollides, oleks vabatahtlik. Eesti territooriumil läbiviidavates ühiskontrollides osalevate teiste liikmesriikide inspektoritele antavad õigused nagu pääs kontrollitavatesse ruumidesse, dokumentidega tutvumine ja tõendite kogumine, peavad olema kooskõlas Eesti õigusega ning kontrolli eesmärki arvestades vajalikud ja proportsionaalsed.

Selgitus: Ettepanek tugevdab ELA rolli ühiskontrollide algatamisel ja toetamisel. Komisjoni ettepaneku sõnastus liikmesriikide osalemise ja üksnes nõuetekohaselt põhjendatud alustel mitteosalemise kohta jätab vabatahtlikkuse ebaselgeks. Liikmesriigil peab olema võimalik hinnata kontrolli või muu koostöötegevuse vajalikkust, seost riigisiseste prioriteetidega ning oma osalemisvõimalusi. Lisaks nähakse artikli 9 lõikes 3 teiste liikmesriikide inspektoritele ette minimaalsed õigused pääseda kontrollitavatesse ruumidesse, tutvuda dokumentidega ja koguda

tõendeid. Nende õiguste kasutamisel tuleb järgida kontrolli toimumise riigi õiguses sätestatud tingimusi ja piiranguid ning vältida kontrollitavate isikute õiguste ebaproportsionaalset riivet.

5. Eesti peab oluliseks vältida liikmesriikide halduskoormuse suurenemist. Kontrollijärgne aruandlus ja muu teabe esitamine peavad olema minimaalselt koormavad ning võimalikud ilma, et tekiks vajadus koguda andmeid, mida järelevalve läbiviimiseks ei vajata või ei koguta. Kooskõlastatud või ühiskontrollis mitteosalemise põhjendamiseks antud tähtaeg peab olema pikem kui 10 tööpäeva.

Selgitus: Ettepanekuga nähakse kontrolli järel ette esialgne aruanne 20 tööpäeva jooksul ja lõpparuanne hiljemalt üheksa kuu jooksul. Lõpparuandes tuleb esitada andmed kontrollitud ettevõtjate, hõlmatud isikute ja nende õigusliku staatuse ning tuvastatud rikkumiste ja määratud sanktsioonide kohta. Lisaks tuleb ELA taotlusel jagada kontrollide algatamiseks, koordineerimiseks, toetamiseks ja järeltegevuseks vajalikku teavet. Samuti laiendatakse ELA rolli juhtumite seisu puudutava teabevahetuse hõlbustamisel. Need kohustused võivad suurendada andmete koondamise ja korduva esitamisega seotud tööd.

Esimene kontrollijärgne dokument võiks olla olemuselt lühikokkuvõte, mis annab kiire ülevaate ega sisalda pooleliolevate menetluste lõpptulemusi.

Tähtajad peavad võimaldama kaasata asjaomaseid asutusi ja arvestada menetluste kestust, mistõttu võib ettepanekus pakutud 10 tööpäeva kooskõlastatud või ühiskontrollis mitteosalemise põhjendamiseks osutuda ebarealistlikuks. Paindlikkust aitaks tagada näiteks võimalus põhjendatud juhtudel tähtaegu pikendada. Kõigi teabe- ja aruandlusnõuete puhul tuleb vältida samade andmete korduvat küsimist ning arvestada nende kogumiseks ja kontrollimiseks kuluva ajaga.

6. Eesti peab oluliseks, et ELA operatiivseid riskianalüüse koostataks olemasolevate ressursside arvelt.

Selgitus: Ettepanekuga antakse ELA-le ülesanne koostada liikmesriikide taotlusel või omal algatusel operatiivseid riskianalüüse, mis toetaksid kontrollide suunamist, ettevalmistamist, läbiviimist ja järeltegevust. Selleks saaks ELA töödelda operatiivteavet, sealhulgas isikuandmeid. Samuti nähakse ette elektroonilise juhtumihaldussüsteemi loomine ning laiendatakse ameti ülesandeid elektroonilise teabevahetuse toetamisel.

Operatiivsete riskianalüüside lisamine ELA ülesannete hulka tähendab ameti tegevuse laienemist ning suurendaks töökoormust ja võib kaasa tuua ressursivajaduse kasvu. Saame ülesande lisamisega nõustuda, kuid peame oluliseks selle täitmise korraldamist ELA olemasoleva eelarve ja personali piires, näiteks analüüsi meeskonna ressursside ümberjaotamisega.

7. Eesti ei toeta kohustust nimetada ja lähetada ELA-sse täiendavaid riiklikke kontaktametnikke, sest ELA toetatud koostöö peab põhinema liikmesriikide vabatahtlikul osalemisel. Olemasolev kontaktametnik saab täita ka järelevalve kontaktametniku ülesandeid. Kohustuslik lähetamine suurendaks põhjendamatult ELA

kulusid ning oleks eelkõige väikeste liikmesriikide järelevalveasutuste ressursse ja vajadusi arvestades ebaproportsionaalne. Seetõttu saame toetada üksnes lahendust, mille kohaselt on nii täiendava ametniku nimetamine kui ka lähetamine liikmesriigile vabatahtlikud. Kontaktametniku kandidaadi peab valima ja esitama liikmesriik ning lõplik otsustusõigus tema nimetamise üle peab jääma liikmesriigile.
Selgitus: Komisjoni ettepaneku järgi peaks iga liikmesriik lähetama ELA juurde senisele kontaktametnikule lisaks järelevalveasutuse kontaktametniku ehk NILO. Eesti hinnangul ei ole piisavalt põhjendatud kõigist liikmesriikidest täiendavate ametnike ELA-sse lähetamine, sõltumata riikide suurusest, juhtumite arvust ja olemasolevast koostöökorraldusest ning arvestades, et ELA toetatud koostöö põhineb vabatahtlikul osalemisel. Samuti on ekspertide ressurss piiratud ning nende alaline lähetamine võib vähendada riigisisest järelevalvevõimekust ja tekitada asendamisega seotud kulusid.

Vajalikke ülesandeid peab saama täita olemasoleva kontaktametniku või riigis asuva kontaktpunkti kaudu. Kui täiendava ametniku lähetamise võimalus tuleb, peavad nii tema nimetamine kui ka lähetamine olema vabatahtlikud. Ettepanek seob kontaktametnike nimetamise ELA heakskiiduga. Eesti jaoks peab kandidaadi valik, esitamine ja lõplik nimetamisotsus jääma liikmesriigile, kes tunneb oma asutuste vajadusi ja vastutab riiklike ekspertide kasutamise eest.

8. Eesti peab oluliseks, et ELA andmetöötlusvolitused oleksid määruses selgelt seotud konkreetsete ülesannete ja ammendavalt määratletud eesmärkidega. Andmetöötlus, sealhulgas isikuandmete töötlemine, peab olema eesmärgipärane, vajalik, proportsionaalne ja läbipaistev ning järgima andmete minimeerimise ja säilitamise piiramise põhimõtteid. Õigusaktis tuleb määratleda töödeldavate andmete ja andmesubjektide kategooriad, juurdepääsuõigused ning põhjendatud maksimaalsed säilitamistähtajad. Teabevahetuses tuleb eelistada siseturu infosüsteemi (IMI) ning vältida eri infosüsteemidest pärinevate andmete põhjendamatut koondamist ja dubleerimist. Kõik päringud ja andmetele juurdepääsud peavad olema logitud ning andmetöötluse õiguspärasus kontrollitav. Võimaluse korral tuleb kasutada anonüümitud või koondatud andmeid.

Selgitus: Ettepanek laiendab ELA võimalusi koguda, säilitada, analüüsida ja vahetada operatiivteavet, sealhulgas isikuandmeid. Muu hulgas nähakse ette juurdepääs kontrollidega seotud teabevahetusele siseturu infosüsteemis IMI, Euroopa autoveoettevõtjate registri ERRU ja Euroopa sotsiaalkindlustusandmete infosüsteemi EESSI asjaomastele funktsioonidele. Samuti saaks ELA juurdepääsu lähetamisdeklaratsioonides esitatud teabele. Kõigi asjaomaste liikmesriikide nõusolekul oleks võimalik anda juurdepääs ka täiendavatele konkreetsetele liikmesriikide vahelistele teabevahetustele.

Volituste laiendamisega peavad kaasnema määruse siduvas osas selged andmetöötluse piirid ja kaitsemeetmed. Määratleda tuleb töödeldavate andmete ja andmesubjektide kategooriad, juurdepääsuõigused ning põhjendatud maksimaalsed säilitamistähtajad. Säilitamisvajaduse korrapärane ülevaatamine ei asenda säilitamistähtaegade kehtestamist. Võimaluse korral tuleb kasutada anonüümitud või koondatud andmeid ning isikuandmete kasutamine peab piirduma ülesande täitmiseks vajalikuga. .

Kavandatav juhtumihaldussüsteem võimaldaks kontrollidega seotud teavet koondada ja seostada, millega kaasneb paralleelse operatiivandmekogu kujunemise oht. IMI peab olema esmane teabevahetuskanal ning juhtumihaldussüsteemi võib teabevahetuseks kasutada üksnes juhul ja ulatuses, milles IMI kasutamine ei ole võimalik. Määruses tuleb piiritleda süsteemis töödeldavad andmed, eri allikatest pärineva teabe seostamine ja säilitamine, et vältida põhjendamatut ristkasutust, dubleerivat andmesisestust ja paralleelset teabevahetust.

Andmekasutuse kontrollitavuseks peab liikmesriigil olema võimalik näha, kes, millal, mis eesmärgil ja millistele tema edastatud andmetele ligi pääses. Päringu- ja juurdepääsulogisid tuleb korrapäraselt kontrollida ning põhjendamatu juurdepääsu korral rakendada konkreetseid meetmeid. ELA andmekaitse sise-eeskirjad peavad neid nõudeid rakendama, kuid andmetöötlusvolituste olulised piirid ja kaitsemeetmed tuleb sätestada määruses endas.

9. Eesti toetab Euroopa tööturuasutuste võrgustiku EURES tegevusaruande esitamise sageduse vähendamist.

Selgitus: Ettepaneku kohaselt esitab Euroopa Komisjon iga viie aasta järel, senise kahe aasta asemel, Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele EURESe tegevust käsitleva aruande. Eesti toetab muudatust, kuna see vähendab komisjoni aruandluskoormust. Riiklike koordinatsioonibüroode kohustus esitada igal aastal aruanne riiklike tööprogrammide rakendamise kohta säilib.

10. Eesti ei toeta muudatust, millega kaotatakse Euroopa Koordinatsiooniameti (ECO) ülesanne toetada liikmesriike kommunikatsioonitegevuste elluviimisel.

Selgitus: Eesti peab oluliseks säilitada ECO senine ülesanne toetada liikmesriike kommunikatsioonitegevuste elluviimisel. Kommunikatsioon hõlmab kontakti loomist ja hoidmist klientidega, nende tagasiside ja kaasatuse suurendamist ning EURESe võrgustiku reklaami- ja turundustegevust. ECO toetus on vajalik, kuna liikmesriikidel ei ole piisavalt rahalisi vahendeid EURESe võrgustikku tutvustavate kommunikatsioonikampaaniate korraldamiseks. Ilma piisava kommunikatsioonita jääb tööotsijate ja tööandjate teadlikkus EURESe teenustest väheseks, mis takistab töötajate vaba liikumise õiguse kasutamist.

ARVAMUSE SAAMINE JA KOOSKÕLASTAMINE

Määruste ja rakendusotsuste muutmise eelnõu edastati arvamuse avaldamiseks Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Tööinspektsioonile, Eesti Töötukassale.

Tagasiside edastasid Siseministeerium, Kliimaministeerium, Sotsiaalministeerium, Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Justiits- ja Digiministeerium ning Eesti Töötukassa.

Saabunud sisendid ja hinnangud nendega arvestamise kohta on esitatud kaasamise tabelis (Lisa 1).